

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA

F. G. JACOBSE

přednesené dne 24. února 2005¹

1. Tato věc se týká řízení zahájeného pojistníkem proti svým pojistitelům za účelem získání odškodnění podle pojistky na základě své odpovědnosti vůči poškozenému, ve kterém pojistitelé chtějí jako třetí stranu žalovat dalšího pojistitele, který údajně pojistil poškozeného proti stejnému riziku.

2. Hlavní problém je, zda pro účely použití Bruselské úmluvy² tato situace spadá pod pravidla upravující příslušnost ve věcech pojištění nebo pod zvláštní ustanovení týkající se návrhu na vstoupení dalšího účastníka.

3. Pro případ, že by se měla použít poslední uvedená ustanovení, je vznesena další otázka ohledně podmínek, kterým je toto použití podřízeno.

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Konsolidované znění Úmluvy ve znění čtyř následných smluv o přistoupení bylo zveřejněno v Úř. věst. 1998, C 27, s. 1. Od 1. března 2002 (poté, co nastaly skutečnosti v projednávaném případě) byla Úmluva nahrazena, s výjimkou Dánska a některých zámořských území jiných členských států, nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

Bruselská úmluva

4. Bruselská úmluva upravuje příslušnost a výkon soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Hlava II určuje příslušnost vzhledem ke smluvním státům. Článek 2 stanoví obecné pravidlo, že příslušné jsou soudy smluvního státu, ve kterém má žalovaný bydliště. Poté jsou uvedeny výjimky z tohoto pravidla, které v některých řízeních udělují příslušnost jiným soudům.

5. Mezi těmito výjimkami čl. 6 odst. 2 odkazuje na návrh na vstoupení dalšího účastníka. Podle tohoto ustanovení osoba, která má bydliště ve smluvním státě, může být též žalována, „jedná-li se o návrh o ručení nebo návrh na vstoupení dalšího účastníka, u soudu, u něhož byl podán původní návrh, ledaže by toto řízení bylo zahájeno pouze proto, aby tato osoba byla odňata soudu, který je pro ni příslušný“. (*neoficiální překlad*)

6. Oddíl 3 hlavy II se týká příslušnosti ve věcech pojištění. Stanoví se v něm následující:
3. jedná-li se o soupojistitele, u soudu smluvního státu, u kterého je žalován hlavní pojistitel.

„Článek 7

Ve věcech pojištění se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 4 a čl. 5 bod 5.

Článek 8

Pojistitel, který má bydliště na území některého smluvního státu, může být žalován:

1. u soudů státu, v němž má bydliště, nebo

2. v jiném smluvním státě u soudu místa bydliště pojistníka nebo

Článek 9

Ve věcech pojištění odpovědnosti nebo pojištění nemovitostí může být pojistitel kromě toho žalován u soudu místa, v němž nastala škodná událost. Totéž platí, jsou-li v téže pojistné smlouvě pojištěny a stejnou škodní událostí postiženy movité věci i nemovitosti.

Článek 10

Ve věcech pojištění odpovědnosti může být pojistitel žalován i u soudu, u něhož je podána žaloba poškozeného proti pojištěnému, pokud je to přípustné podle práva tohoto soudu.

Na žalobu, kterou poškozený podává přímo proti pojistiteli, se použijí články 7, 8 a 9, je-li taková přímá žaloba přípustná.

Stanoví-li právo, které je pro takovou přímou žalobu rozhodné, že se pojistník nebo pojištěný mohou k žalobě připojit, je týž soud příslušný i pro tyto osoby.

Článek 11

S výhradou čl. 10 třetího pododstavce může pojistitel žalovat pouze u soudů toho smluvního státu, na jehož území má žalovaný bydliště, bez ohledu na to, zda je žalován pojistník, pojištěný nebo oprávněná osoba.

Tímto oddílem není dotčeno právo podat vzájemnou žalobu u soudu, u něhož byla podle tohoto oddílu podána původní žaloba.

Článek 12

Od ustanovení tohoto oddílu je možné se odchýlit pouze

1. dohodou uzavřenou po vzniku sporu,
2. dohodou umožňující pojistníkovi, pojištěnému nebo oprávněné osobě zahájit řízení u jiných soudů než těch, které jsou uvedeny v tomto oddíle,
3. dohodou uzavřenou mezi pojistníkem a pojistitelem, kteří mají v době uzavření smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt v témže smluvním státě, jestliže tato dohoda zakládá příslušnost soudů tohoto státu, a to i v případě, že by škodná událost nastala v cizině, ledaže by taková dohoda nebyla podle práva tohoto státu přípustná,
4. dohodou uzavřenou pojistníkem, který nemá bydliště ve smluvním státě, pokud se nejedná o povinné pojištění nebo o pojištění nemovitostí nacházejících se v některém smluvním státě,
5. dohodou týkající se pojistné smlouvy do té míry, v níž se vztahuje na jedno či více z rizik uvedených v článku 12a.“
(neoficiální překlad)

7. Článek 12a vyjmenovává rizika, která se týkají hlavně obchodní přepravy zboží námořními plavidly a letadly.

8. Oddíl 8 stanoví pravidla týkající se závislých řízení zahájených u soudů různých smluvních států. Článek 22 relevantně stanoví následující:

„Jsou-li u soudů různých smluvních států zahájena řízení, která navzájem souvisejí, a jde o řízení v prvním stupni, může soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, řízení přerušit.

[...]

Ve smyslu tohoto článku žaloby navzájem souvisejí, pokud je mezi nimi dán tak úzký vztah, že jejich společné projednání a rozhodnutí je vhodné k tomu, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.“ (*neoficiální překlad*)

Skutkový stav a řízení

9. Soptrans je společnost se sídlem v Boulou (Francie) a je vlastníkem parkoviště, na

kterém jsou odstavena nová auta určená k prodeji a přepravě po Evropě. Za tímto účelem je pojištěna u společností GIE Réunion européenne, AXA, Winterthur, Le Continent a Assurances Mutuelles de France, které mají všechny sídlo ve Francii, proti škodám způsobeným na těchto vozidlech.

10. Dne 13. srpna 1990 kroupy poškodily řadu vozidel stojících na parkovišti a vlastněných společností General Motors España (dále jen „GME“), jejíž pojistitel, společnost Zurich España, má sídlo ve Španělsku. Řízení zahájené společností GME ve Španělsku vedlo k narovnání mezi společnostmi GME a Soptrans, podle kterého měla společnost Soptrans zaplatit 120 milionů ESP jako náhradu škody společnosti GME.

11. Společnost Soptrans pak zahájila řízení proti svým pojistitelům před Tribunal de grande instance de Perpignan, směřující k vydání příkazu, aby ji odškodnili z důvodu vzniklé odpovědnosti. Pojistitelé se naopak domáhali vstoupení společnosti Zurich España do tohoto řízení na základě článku L 121-4 francouzského pojišťovacího zákoníku, který se týká současného pokrytí různými pojistkami. Společnost Zurich España tvrdila, že jsou příslušné soudy v Barceloně, kde má sídlo.

12. Rozsudkem ze dne 5. února 2001 vydaném po odvolání proti rozhodnutí soudu v Perpignan, Cour d'Appel de Montpellier rozhodl, že společnost Zurich España nemůže vstoupit do řízení před francouzskými soudy.

13. Pojistitelé společnosti Soptrans (dále jen „navrhovatelé“) podali proti tomuto rozsudku opravný prostředek ke Cour de cassation, který přerušil soudní řízení a podal žádost o rozhodnutí o následujících předběžných otázkách:

„(1) Vztahují se na žalobu o ručení nebo na návrh na vstoupení dalšího účastníka podané mezi pojistiteli, založené nikoliv na zajišťovací smlouvě, ale na údajném vícenásobném pojištění nebo případu soupojištění, a týkající se oblasti pojištění, ustanovení oddílu 3 hlavy II Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968, ve znění Smluvy o přistoupení z roku 1978?

(2) Je čl. 6 odst. 2 použitelný k určení příslušného soudu v případě žaloby o ručení nebo návrhu na vstoupení dalšího účastníka podaných mezi pojistiteli, a v případě kladné odpovědi, podléhá toto použití požadavku na to, aby spolu jednotlivé návrhy souvisely ve smyslu článku 22 Úmluvy nebo alespoň důkazu existence dostatečného vztahu mezi těmito návrhy prokazujícího neexistenci obcházení příslušnosti soudu?“

14. Navrhovatelé, společnost Zurich España, Komise a francouzská a italská vláda předložili písemná vyjádření. Všichni kromě italské vlády byli též zastoupeni na jednání.

První otázka

15. Účastníci řízení se neshodují v tom, zda se oddíl 3 hlavy II Úmluvy vztahuje na žalobu o ručení nebo na návrh na vstoupení dalšího účastníka mezi pojistiteli založené na vícenásobném pojištění nebo na soupojištění. Navrhovatelé, Komise a Itálie tvrdí, že oddíl 3 se nepoužije, zatímco společnost Zurich España a Francie tvrdí, že ano.

16. Jeví se mi, že navzdory širokému znění článku 7 nejsou pravidla v tomto oddíle určená k tomu, aby byla použita v řízení mezi pojistiteli.

17. Tento názor je podpořen ve všech zásadních ustanoveních v tomto oddíle a zejména v člancích 8, 10 a 12, které se jasně týkají řízení zahájených pojistníkem, pojištěným nebo poškozeným, a v článku 11, který se týká řízení zahájeného proti pojistníkovi, pojištěnému nebo oprávněné osobě.

18. Judikatura Soudního dvora dále podporuje názor, že tento oddíl, jako řada dalších zvláštních pravidel v Úmluvě, byl přijat s cílem chránit slabší stranu, v tomto případě „pojištěného, který se nejčastěji setkává s předem určenými smlouvami, o jejichž podmínkách nelze dále jednat, a který je ve slabším ekonomickém postavení“³ nebo „smluvní stranu, která je považována za ekonomicky slabší a méně zkušenu v právních věcech, než je druhá strana smlouvy o pojištění“⁴. Nedokážu si představit okolnosti, za kterých by profesionální pojistitel mohl tvrdit, že se nachází v porovnatelné slabé situaci vůči jinému pojistiteli, aby se mohl dovolávat ochrany podle tohoto oddílu.

19. Co se týče původního řízení v projednávaném případě, společnost Soptrans si tedy vybrala soud zcela v souladu s oddílem 3.

20. Z tohoto hlediska je třeba poznamenat, že čl. 8 odst. 3 a článek 10 umožňují, v rámci řízení spadajícího pod působnost tohoto oddílu, aby pojistitel, který může být vyzván k příspěvku na náhradu za ztrátu nebo škodu, byl žalován u jiného soudu než u soudu svého bydliště.

21. Pravda je, že ani jedno z těchto ustanovení neodkazuje na takové okolnosti, o jaké se jedná v projednávaném případě. Článek 8 odst. 3 odkazuje na soupojistitele a navzdory znění otázky vnitrostátního soudu se zdá jasné, že vztah mezi navrhovatelem a společností Zurich España v projednávaném případě není vztahem soupojištění v zamýšleném smyslu⁵. Článek 10 odkazuje na žalobu podanou poškozeným.

22. Je však jasné, že není v rozporu se systémem tohoto oddílu, aby pojistitel vstoupil jako další žalovaný do řízení zahájeného jiným účastníkem než pojistitelem.

23. Konečně, i kdybychom usoudili, že se oddíl 3 vztahuje na návrh na vstoupení dalšího účastníka mezi navrhovatele a společností Zurich España, posuzovanou odděleně – a výše jsem vysvětlil, že se domnívám, že se nevztahuje na řízení mezi pojistiteli – pouze článek 11, který omezuje právo pojistitele vybrat si soud, u kterého zahájí řízení, by mohl vyžadovat, aby bylo

3 — Rozsudek ze dne 14. července 1983, Gerling (201/82, Recueil, s. 2503, bod 17).

4 — Rozsudek ze dne 13. července 2000, Group Josi (C-412/98, Recueil, s. I-5925, bod 65).

5 — Viz bod 149 Schlosserovy zprávy o Smlouvě o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku k Úmluvě o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech a k Protokolu o jejím výkladu Soudním dvorem (Úř. věst. 1979, C 59, s. 71).

toto řízení zahájeno u soudů sídla společnosti Zurich España.

24. Nicméně článek 11 zaprvé zmiňuje pouze žalované, kteří jsou pojistníky, pojištěnými nebo oprávněnými osobami; zadruhé, soud si vybrala společnost Soptrans, a nikoliv navrhovatelé a zatřetí, článek 11 pouze znovu opakuje obecné pravidlo bydlitě žalovaného, vyjádřené v článku 2⁶, které v případě žaloby o ručení nebo návrhu na vstoupení dalšího účastníka podléhá čl. 6 odst. 2. Toto ustanovení je předmětem druhé otázky.

25. V důsledku toho odpověď na první otázku zní, že na žalobu o ručení nebo návrh na vstoupení dalšího účastníka mezi pojistiteli, založené na údajném vícenásobném pojištění, se nevztahují ustanovení ve věcech pojištění oddílu 3 hlavy II Bruselské úmluvy.

Druhá otázka

26. Druhou otázkou se předkládající soud ptá, zda je čl. 6 odst. 2 použitelný pro určení

příslušnosti v případě žaloby o ručení nebo návrhu na vstoupení dalšího účastníka mezi pojistiteli, a pokud ano, zda podléhá toto použití požadavku na to, aby spolu jednotlivé návrhy souvisely ve smyslu článku 22, nebo důkazu existence dostatečného vztahu mezi těmito návrhy prokazujícího neexistenci obcházení příslušnosti soudu.

27. Pro případ, že oddíl 3 bude posouzen jako nepoužitelný, společnost Zurich España podpůrně tvrdí, že požadavky čl. 6 odst. 2 nejsou v projednávaném případě splněny, a tudíž se toto ustanovení nepoužije. Navrhovatelé, Komise a Itálie naopak tvrdí, že se čl. 6 odst. 2 použije.

28. Různé argumenty se týkají tří faktorů.

29. Zaprvé, s ohledem na podmínku, že původní řízení nesmí být zahájeno pouze proto, aby byla osoba odňata soudu, který je pro ni příslušný, společnost Zurich España při jednání tvrdila, že se navrhovatelé snažili, aby byla odňata příslušnosti španělských soudů tím, že nařídili společnosti Soptrans, aby vedla řízení takovým způsobem, aby se vyhnuli řízení před těmito soudy.

6 — Viz bod 30 stanoviska generálního advokáta Fennellyho ve věci Group Josi, uvedené v poznámce pod čarou 4.

30. Toto je však otázka skutkového stavu, která musí být rozhodnuta vnitrostátními soudy. Pokud by odněti společnosti Zurich España soudu, který je pro ni příslušný, bylo jediným účelem výběru soudu, ze znění čl. 6 odst. 2 je jasné, že by tento článek nebylo možno použít.

31. Zadruhé se diskutuje o otázce, zda použití čl. 6 odst. 2 podléhá požadavku na existenci vztahu mezi původním návrhem a žalobou o ručení nebo návrhem na vstoupení dalšího účastníka ve smyslu článku 22 Úmluvy nebo přinejmenším důkazu existence dostatečného vztahu mezi těmito návrhy prokazujícího neexistenci obcházení příslušnosti soudu.

32. K prvnímu aspektu souhlasím s argumentem, že pokud žalovaný navrhne vstoupení dalšího účastníka do řízení, existuje inherentní vztah mezi tímto návrhem a původním řízením. Jak tvrdí Komise, tento vztah spočívá v zájmu, který původní žalovaný může mít, když se snaží dalšího účastníka žalovat buď o ručení, nebo o jiné odškodnění pokrývající následky původní žaloby.

33. V každém případě se zdá jasné, že existuje inherentní vztah mezi žalobou proti pojistiteli domáhající se odškodnění za následky pojistné události a řízením, kde se tento pojistitel domáhá příspěvku od jiného pojistitele, který údajně pojistil tutéž událost.

34. Na základě toho si myslím, že není nezbytné navíc požadovat užší vztah ve smyslu článku 22 nebo jiného ustanovení. Z tohoto důvodu není užitečné posuzovat tvrzení týkající se přesné povahy tohoto vztahu.

35. K druhému aspektu, přítomnost nebo nedostatek úmyslu odejmout účastníka řízení jemu příslušnému soudu nezávisejí na vztahu mezi původní žalobou a žalobou o ručení nebo návrhem na vstoupení dalšího účastníka a podle mého názoru není důvod tato dvě kritéria spojovat.

36. Společnost Zurich España nicméně cituje odvolací soud v Montpellier, který

prohlašuje, že neexistuje riziko, že původní řízení a řízení o vstoupení dalšího účastníka by mohla vést k vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí.

37. Nicméně jak jsem již řekl, zastávám názor, že řízení, o jaká se jedná v projednávaném případě, jsou inherentně spjatá a že kritéria článku 22, která zahrnují riziko vzájemně si odporujících rozhodnutí, nejsou relevantní. V každém případě je třeba zdůraznit, že článek 22 pouze umožňuje, ale nevyžaduje, aby soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, řízení přerušil nebo se prohlásil za nepřislušný.

38. Zatřetí, někteří z účastníků řízení mají za to, že vnitrostátní procesní pravidla ve věcech přípustnosti mohou vyloučit z působnosti čl. 6 odst. 2 žalobu o ručení nebo návrh na vstoupení dalšího účastníka.

39. Navrhovatelé, Komise a Itálie v tomto ohledu odkazují na rozsudek Soudního dvora ve věci Hagen, ve kterém Soudní dvůr tvrdí, že „pokud jde o žalobu o ručení, čl. 6 odst. 2 pouze určuje, který soud je příslušný a neuvádí žádné podmínky přípustnosti jako

takové“ a že „co se týče procesních pravidel, je třeba odkázat na vnitrostátní pravidla použitelná vnitrostátním soudem“⁷.

40. Navrhovatelé poznamenávají, že článek 325 francouzského občanského soudního řádu stanoví, že návrh na vstoupení dalšího účastníka je přípustný pouze tehdy, pokud má dostatečně úzký vztah k návrhům účastníků řízení v původním řízení.

41. Je jasné, že vnitrostátní procesní pravidla mohou omezit možnost podání žaloby o ručení nebo návrhu na vstoupení dalšího účastníka k soudu příslušnému k projednání původní žaloby.

42. Nicméně z rozsudku Hagen⁸ vyplývá, že vnitrostátní soud nesmí použít vnitrostátní pravidla týkající se přípustnosti, pokud by jejich účinkem bylo omezení použitelnosti pravidel o příslušnosti stanovených Úmluvou.

7 — Rozsudek ze dne 15. května 1990 (C-365/88, Recueil, s. I-1845, body 18 a 19).

8 — V bodě 20.

43. Článek 6 odst. 2 je tudíž použitelný pro určení příslušnosti v případě návrhu o ručení nebo návrhu na vstoupení dalšího účastníka mezi pojistiteli podle definice tohoto návrhu ve vnitrostátních procesních pravidlech. Co se týče inherentního vztahu mezi tímto návrhem a původní žalobou, jeho použití podléhá pouze požadavku na neexistenci důkazů o tom, že původní řízení bylo zahájeno pouze s účelem odnětí žalovaného v návrhu o ručení nebo na vstoupení dalšího účastníka soudu, který je pro něj příslušný.

Závěry

44. Jsem tudíž toho názoru, že Soudní dvůr by měl podat následující odpovědi na otázky vznesené Cour de cassation:

- „1) Na žalobu o ručení nebo návrh na vstoupení dalšího účastníka mezi pojistiteli, založené na údajném vícenásobném pojištění, se nevztahují ustanovení ve věcech pojištění oddílu 3 hlavy II Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968, v pozměněném znění.
- 2) Článek 6 odst. 2 této Úmluvy je použitelný pro určení příslušnosti v případě návrhu o ručení nebo návrhu na vstoupení dalšího účastníka mezi pojistiteli podle definice tohoto návrhu ve vnitrostátních procesních pravidlech. Toto použití podléhá pouze požadavku na nedostatek důkazů prokazujících, že původní řízení bylo zahájeno jediné s účelem odnětí žalovaného v žalobě o ručení nebo návrhu na vstoupení dalšího účastníka soudu, který je pro něj příslušný.

Vnitrostátní pravidla o přípustnosti se mohou použít pouze tak, aby neoslabovaly účinnost Úmluvy.“